

Sygn. akt **I AGa 72/18**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 maja 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSA Bogdan Wysocki /spr./

Sędziowie: SA Maciej Rozpędowski

SA Karol Ratajczak

Protokolant: st. sekr. sądowy Ewa Gadomska

po rozpoznaniu w dniu 30 maja 2019 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) **Sp. z o.o. w S.**

przeciwko **Gminie S.**

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 25 maja 2017 r. sygn. akt IX Gc 658/16

I. zmienia zaskarżony wyrok w punktach 1,2 i 3 w ten sposób, że:

a) w miejsce zasądzonej na rzecz powoda w punkcie 1 wyroku należności zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 72.559,63 zł (siedemdziesiąt dwa tysiące pięćset pięćdziesiąt dziewięć złotych sześćdziesiąt trzy grosze) z ustawowymi odsetkami od dnia 1 stycznia 2013r. do dnia 31 grudnia 2015r. oraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016r. do dnia zapłaty;

b) w pozostałej części powództwo oddala;

c) koszty procesu rozdziela między stronami stosunkowo, obciążając nimi w 21,85% powoda, a w 78,15% pozwanego i z tego tytułu zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 6.455,19 zł (sześć tysięcy czterysta pięćdziesiąt pięć złotych dziewiętnaście groszy);

II. w pozostałym zakresie obie apelacje oddala;

III. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 16.592,39 zł (szesnaście tysięcy pięćset dziewięćdziesiąt dwa złote trzydzieści dziewięć groszy) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, po ich wzajemnym stosunkowym rozliczeniu.

Maciej Rozpędowski Bogdan Wysocki Karol Ratajczak

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 6 listopada 2015 r. **powód – (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w P.** wniósł o zasądzenie na swoją rzecz od **pozwanego – Gminy S.** kwoty 92.850,04 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 1 stycznia 2013 r. do dnia zapłaty oraz kosztów procesu.

12 lutego 2016 r. Sąd wydał w sprawie nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym.

Pozwany złożył sprzeciw od powyższego nakazu zapłaty, wnosząc o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na jego rzecz zwrotu kosztów procesu.

Wyrokiem z dnia 25 maja 2017 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 56.138,05 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2013 r. do dnia zapłaty (pkt 1), w pozostałym zakresie oddalił powództwo (pkt 2), kosztami procesu obciążył strony stosunkowo – powoda w 40%, a pozwanego w 60% i w związku z tym zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3.516 zł (pkt 3).

Podstawą rozstrzygnięcia były następujące ustalenia i wnioski.

Przedmiotem działalności powoda jest m. in. naprawa i konserwacja urządzeń elektrycznych.

31 grudnia 2013 r. (...) S.A. w P. przeniosła na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. zorganizowaną część przedsiębiorstwa (...) S.A., w rozumieniu art. 551 k.c., pn. (...) – na którą składały się składniki materialne i niematerialne, to jest w szczególności: budowle – struktura majątku trwałego oraz dokumentacja operacyjna, archiwa, ubezpieczenie majątkowe, wyodrębnienie finansowe przedmiotu aportu, umowy gospodarcze, na które skradały się składniki opisane szczegółowo w załączniku numer 1 stanowiącym integralną część aktu notarialnego z dnia 31 grudnia 2013 r., a która to zorganizowana część przedsiębiorstwa stanowiła wyodrębniony, zarówno finansowo, jak i organizacyjnie zespół składników, gotowy w razie potrzeby do samodzielnego pełnienia zadań, do których był przeznaczony, jako zorganizowany i wyodrębniony zespół składników majątkowych był przystosowany do pełnienia określonych zadań gospodarczych w zakresie zapewnienia zabezpieczenia potrzeb publicznych w zakresie oświetlenia na terenie miast: B., G., Z. oraz pozostałych gmin, w tym pozwanej gminy.

19 lutego 2015 r. powód zmienił firmę, pod którą działał z (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością na (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością.

24 września 2012 r. pozwany zawarł z (...) S.A w P. umowę na wykonanie usługi konserwacji oświetlenia dróg i miejsc publicznych na terenie Gminy S. na urządzeniach stanowiących własność (...) S.A. Przedmiotową umowę pozwany zawarł z poprzednikiem prawnym powoda w celu zrealizowania przez pozwanego jego ustawowych zadań w zakresie oświetlania miejsc publicznych, ulic, placów i dróg, zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne.

Na podstawie omawianej umowy pozwany zlecił (...) S.A. wykonanie usług w zakresie utrzymania i konserwacji oświetlenia drogowego zgodnie z obowiązującymi przepisami. Eksploatacją zostały objęte urządzenia oświetlenia drogowego będące własnością (...) S.A. w obszarze administrowanym przez Gminę S. oraz urządzenia pozostające własnością tej Gminy. Wykaz obiektów oświetleniowych, których dotyczyła przedmiotowa umowa, został wskazany w załączniku nr 1 do umowy (§ 1).

W § 5 umowy strony ustaliły reguły ustalania wysokości wynagrodzenia należnego (...) S.A. za świadczenie usług stanowiących przedmiot umowy oraz terminy i sposób zapłaty.

Ponadto w § 6 umowy strony zawarły postanowienia końcowe; i tak - stosownie do treści ust. 1 - umowa miała wejść w życie z dniem 1 września 2012 r. i obowiązywać do dnia 31 grudnia 2012 r.

W § 6 ust. 2 wskazano, że zleceniobiorca (...) S.A.) wystawi pozwanemu fakturę za czynności i prace związane z eksploatacją sieci oświetlenia drogowego (czynności naprawcze i koszty udostępnienia majątku), wykonane od dnia 1 grudnia 2011 r. do dnia wejścia w życie umowy. Rozliczenie miało bazować na cenach i wskaźnikach z przedmiotowej umowy. Pozwany potwierdzał gotowość uregulowania tego zobowiązania, zaś zapłata faktury przez pozwanego miała nastąpić nie później niż w dniu 31 grudnia 2012 r.

Przedmiotową umowę w imieniu (...) S.A. podpisał pełnomocnik J. K. (1), zaś w imieniu pozwanego Burmistrz S. E. M.. Ponadto umowa była kontrasygnowana przez Skarbnika Gminy S. – D. R.. Przy zawarciu umowy obecny był również Sekretarz pozwanej gminy – J. M..

30 września 2012 r. (...) S.A. wystawiła pozwanemu fakturę VAT na kwotę 92.850,04 zł brutto, z terminem płatności wyznaczonym na dzień 31 grudnia 2012 r., tytułem konserwacji urządzeń oświetlenia drogowego za okres od grudnia 2011 r. do sierpnia 2012 r. Przedmiotowa faktura obejmowała kwotę 53.969,58 zł tytułem opłat stałych – obligatoryjnych oraz 21.518,26 zł tytułem wynagrodzenia za wykonane naprawy awaryjne.

W piśmie z dnia 11 października 2012 r. pozwany złożył wobec (...) S.A. oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego w dniu 24 września 2012 r., w którym Gmina S. zobowiązała się do uregulowania zobowiązania do zapłaty za czynności i prace związane z eksploatacją sieci oświetlenia drogowego (czynności naprawcze i koszty udostępnienia majątku) wykonane od dnia 1 grudnia 2011 r. do dnia wejścia w życie umowy zawartej przez strony, tj. (...) S.A. w dniu 24 września 2012 r. tj. od oświadczenia woli zawartego w § 6 ust. 2 tej umowy.

W uzasadnieniu pozwany wskazał, że w chwili składania oświadczenia woli w kwestii zobowiązania do zapłaty za czynności opisane wyżej, składając podpis pod tekstem umowy przedstawionym przez drugą stronę umowy (...) S.A., Burmistrz S. działał pod wpływem błędu wywołanego przez pełnomocnika (...) S.A. J. K. (1), który zapewnił, że przedstawiony do podpisania tekst umowy odpowiadał treścią uzgodnionemu wcześniej przez strony i przesłanemu przez (...) S.A. do Urzędu Miejskiego w S. pocztą elektroniczną w dniu 11 września 2012 r. wzorowi umowy, w którym to wzorze § 6 umowy nie zawierał zapisu o zobowiązaniu się Gminy S. do uregulowania zobowiązania do zapłaty za ww. czynności, a w negocjacjach poprzedzających zawarcie umowy strony dokonały innych uzgodnień.

W odpowiedzi na powyższe (...) S.A. poinformowała pozwanego, że oświadczenie z dnia 11 października 2012 r. uznała za bezpodstawne i w całości bezskuteczne. (...) S.A. zaprzeczyła, by jej pełnomocnik wprowadził Burmistrza S. w błąd co do treści podpisywanej umowy. Podała, że projekt umowy podlegał zmianom w toku negocjacji, a wprowadzane modyfikacje były w całości widoczne dla obu stron umowy.

W związku ze złożeniem powyższego oświadczenia, w dniu 22 października 2012 r. pozwany odesłał (...) S.A. fakturę VAT z dnia 30 września 2012 r.

Pismem z dnia 29 stycznia 2013 r. (...) S.A. wezwała pozwanego do zapłaty kwoty 92.850,04 zł, wynikającej z faktury VAT, w terminie 14 dni od daty otrzymania wezwania. Przedmiotowe pismo zostało doręczone pozwanemu w dniu 4 lutego 2013 r.

W odpowiedzi pozwany oświadczył (...) S.A., że wezwanie uznaje za bezzasadne, gdyż ww. faktura nie widnieje w ewidencji księgowej Urzędu Miejskiego w S..

11 czerwca 2013 r. (...) S.A. złożyła w Sądzie Rejonowym w Bydgoszczy wniosek o zawiązanie pozwanego do próby ugodowej w sprawie o zapłatę kwoty 92.850,04 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 2 stycznia 2013 r.

Postępowanie to zakończyło się w dniu 8 listopada 2013 r. brakiem zawarcia ugody.

Ponadto, pismem z dnia 28 lipca 2014 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty stanowiącej przedmiot sporu, w terminie 14 dni od doręczenia pisma.

Jednocześnie powód poinformował pozwanego, że w dniu 31 grudnia 2013 r. (...) S.A. dokonała na jego rzecz zbycia zorganizowanej części przedsiębiorstwa, w skład którego wchodziła między innymi wierzytelność wobec pozwanego objęta wezwaniem.

Zawarcie umowy z dnia 24 sierpnia 2012 r. poprzedzało przekazanie przez (...) S.A. do Urzędu Miejskiego w S. w dniu 11 września 2012 r. dwóch projektów umów, jednego przewidującego wynagrodzenie ryczałtowe oraz drugiego obejmującego częściowo wynagrodzenie ryczałtowe oraz za doraźne zlecenia. Projekty te nie przewidywały zapisu dotyczącego zobowiązania się przez pozwanego do zapłaty za usługi wykonane w okresie od 1 grudnia 2011 r. do sierpnia 2012 r. Okoliczność ta była podnoszona w trakcie negocjacji stron, albowiem (...) S.A. dążyła do tego, aby okres obowiązywania umowy rozpoczynał się od dnia 1 grudnia 2011 r., pozwany jednak nie wyrażał zgody, aby umowa miała zastosowanie do okresu, który już upłynął. Ponadto w toku prowadzonych rozmów pozwany stał na stanowisku, że żądanie przez (...) S.A. zapłaty kosztów obowiązkowych utrzymania urządzeń elektrycznych w okresie od 1 grudnia 2011 r. do 31 sierpnia 2012 r. pozostawało bezzasadne, uznawał zaś konieczność poniesienia kosztów usunięcia usterek i awarii we wspomnianym okresie.

W przygotowywanych i konsultowanych projektach umowy (...) S.A. i pozwany nie uzgodnili, aby w treści umowy miało znaleźć się postanowienie jak w § 6 ust. 2 umowy z dnia 24 sierpnia 2012 r. Powyższy paragraf wpisał do treści umowy J. K. (2), który z ramienia (...) S.A. przygotowywał treść projektu umowy. Po umieszczeniu w treści umowy § 6 ust. 2 o treści jak w umowie z dnia 24 sierpnia 2012 r. (...) S.A. nie poinformowała pozwanego, a nadto nie przesała mu ostatecznego projektu umowy.

W trakcie podpisywania umowy Burmistrz S. E. M. pytał J. K. (1), czy egzemplarz umowy przedstawiony mu do podpisu jest zbieżny z ustalonym przez strony w trakcie negocjacji, co ten ostatni potwierdził, dodając że (...) S.A. nie zmieniła stanowiska co do obowiązku zapłaty przez pozwanego kosztów za okres od 1 grudnia 2011 r. do 31 sierpnia 2012 r. J. K. (1) nie poinformował Burmistrza S., że do umowy dodano zapis § 6 ust. 2.

W okresie od 1 grudnia 2011 r. do 31 sierpnia 2012 r. (...) S.A. świadczyła na rzecz pozwanego usługi w zakresie konserwacji i napraw urządzeń oświetlenia drogowego. W czerwcu 2012 r., z uwagi na brak inicjatywy po stronie pozwanego w zakresie zawarcia umowy w tym przedmiocie, (...) S.A. zaprzestała usuwania awarii i usterek doglądzanych urządzeń.

Z tytułu wykonywanych usług (...) S.A. poniosła następujące koszty: 1) czynności obowiązkowych w postaci: oględzin sieci oświetleniowej – 385,64 zł miesięcznie; pomiarów napięć i obciążeń – 204,53 zł miesięcznie; pomiarów rezystencji uziemień - 1.337,33 zł miesięcznie; pomiarów skuteczności ochrony przeciwpożarowej – 204,53 zł miesięcznie; oceny stanu technicznego sieci oświetleniowej – 182,75 zł; prowadzenia dokumentacji techniczno-prawnej – 365,49 zł miesięcznie; 2) usunięcia awarii – o wartości 21.518,26 zł netto.

W ocenie Sądu Okręgowego w świetle dokonanych ustaleń faktycznych żądanie powoda w części zasługiwało na uwzględnienie.

Powód, jako następca prawny (...) S.A., dochodził od pozwanego zapłaty kwoty 92.850,04 zł, jako podstawę swojego roszczenia wskazując zawartą przez pozwanego i (...) S.A. umowę z dnia 24 sierpnia 2012 r., w tym w szczególności zapis § 6 ust. 2 tej umowy.

W ocenie Sądu, przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, że strona pozwana pozostawała w błędzie co do treści czynności prawnej, którą zawarła z (...) S.A. w dniu 24 sierpnia 2012 r. Wątpliwości Sądu nie budziło także spełnienie przez pozwanego warunków formalnych złożenia skutecznego oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli, określonych w art. 88 k.c. Jak wynika z pisma pozwanego z dnia 11 października 2012

r., pozwany złożył (...) S.A. oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia z dnia 24 sierpnia 2012 r. w formie pisemnej, a nadto zachował wskazany w art. 88 § 2 k.c. termin do jego złożenia.

Niezasadnym okazał się również podniesiony przez powoda zarzut, że oprócz Burmistrza Gminy S. umowę z dnia 24 sierpnia 2012 r. podpisał Skarbnik Gminy, który nie złożył oświadczenia o pozostawaniu w błędzie przy zawieraniu wspomnianej umowy. Wskazać trzeba, że stosownie do treści art. 46 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, jeżeli czynność prawna może spowodować powstanie zobowiązań pieniężnych, do jej skuteczności potrzebna jest kontrasygnata skarbnika gminy (głównego księgowego budżetu) lub osoby przez niego upoważnionej. Przepis ten jednak nie daje podstaw do uznania kontrasygnaty skarbnika gminy za składnik jej oświadczenia woli, ponieważ w myśl art. 46 ust. 1 przedmiotowej ustawy, oświadczenie woli w imieniu gminy w zakresie zarządu mieniem składa jednoosobowo wójt albo działający na podstawie jego upoważnienia zastępca wójta – samodzielnie albo wraz z inną upoważnioną przez wójta osobą. Kontrasygnata skarbnika stanowi zaś jedynie oświadczenie wiedzy skarbnika co do stanu finansowego gminy i jest narzędziem jej dyscypliny budżetowej (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 6 października 2015 r., sygn. akt I ACa 355/15).

W ocenie Sądu, możliwym było również uchylenie się przez pozwanego wyłącznie od kwestionowanego § 6 ust. 2 umowy. Obecnie ugruntowane jest co prawda stanowisko, zgodnie z którym nie jest możliwe stosowanie do czynności wzruszalnych nieważności częściowej, jednakże w stanie faktycznym niniejszej sprawy nie może umknąć uwadze fakt, że zapis § 6 ust. 2 nie dotyczył ustaleń stron w przedmiocie dalszej współpracy, co obejmować miała cała zawierana przez strony umowa, a jedynie wzajemnych rozliczeń co do okresu, w którym stron nie łączył stosunek umowny.

Wobec powyższego uznać należało, że żądanie powoda nie znajdowało podstawy w umowie z dnia 24 sierpnia 2012 r.

W konsekwencji koniecznym stało się rozważenie, czy roszczenie powoda było uzasadnione w oparciu o przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Zgodnie z art. 405 k.c., kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Oznacza to, że do uznania zasadności takiego roszczenia niezbędne jest wystąpienie czterech przesłanek: wzbogacenie jednego podmiotu, zubożenie drugiego podmiotu, związek pomiędzy wzbogaceniem a zubożeniem oraz brak podstawy prawnej dla wzbogacenia.

Bezpodstawne wzbogacenie stanowi samoistne źródło zobowiązania. Powstaje ono niezależnie od tego, w jaki sposób lub za czyją sprawą ktoś uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby (wyrok Sądu Najwyższego z 2 sierpnia 2007 r., sygn. V CSK 152/07). Istotnym jest jedynie, by w wyniku tego zdarzenia nastąpiło przesunięcie korzyści z majątku zubożonego do majątku wzbogaconego. Bezpodstawne wzbogacenie służy zatem nie tylko ochronie majątku przed jego bezpodstawnym uszczupleniem, ale również umożliwia kontrolę poprawności wszelkich przesunięć majątkowych.

Stosownie do treści art. 18 ust. 3 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo Energetyczne (dalej także jako „Pr. E.”) do zadań własnych gminy w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe należy finansowanie oświetlenia znajdujących się na terenie gminy: ulic, placów, dróg gminnych, dróg powiatowych i dróg wojewódzkich, dróg krajowych, innych niż autostrady i drogi ekspresowe, w rozumieniu ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, przebiegających w granicach terenu zabudowy, części dróg krajowych, innych niż autostrady i drogi ekspresowe w rozumieniu ustawy z dnia 27 października 1994 r. o autostradach płatnych oraz o Krajowym Funduszu Drogowym, wymagających odrębnego oświetlenia: przeznaczonych do ruchu pieszych lub rowerów, stanowiących dodatkowe jezdnie obsługujące ruch z terenów przyległych do pasa drogowego drogi krajowej.

W sprawie bezspornym pozostawało, że w okresie od 1 grudnia 2011 r. do 31 sierpnia 2012 r. poprzednik prawny powoda, tj. (...) S.A., świadczyła na rzecz pozwanej gminy usługi w zakresie konserwacji urządzeń elektrycznych służących do wykonywania wyżej określonego zadania własnego pozwanej gminy. Strony nie kwestionowały również okoliczności, że w okresie tym nie łączyła ich żadna umowa, w oparciu o którą (...) S.A. usługi te świadczyła, brak było zatem podstawy prawnej, w oparciu o którą (...) S.A. usługi te wykonywała. Ponadto nie ulegało wątpliwości, że

w związku z wykonywaniem omawianych prac poprzednik prawny powoda poniósł określone wydatki, pozwany zaś korzyści, albowiem kosztów tych dotychczas nie poniósł. Bez wątplenia zatem pomiędzy wzbogaceniem pozwanego a zubożeniem powoda zachodzi związek przyczynowy.

Pozwany przyznał konieczność poniesienia kosztów usunięcia awarii i usterek w kwocie 21.815,26 zł netto, zakwestionował zaś swoją odpowiedzialność w zakresie kosztów tzw. czynności obligatoryjnych, tj. dokonywania oględzin i pomiarów sieci oświetleniowej oraz tzw. nakładów właściciela w postaci kosztów amortyzacji oraz podatku od nieruchomości, ubezpieczenia i kosztów udostępnienia infrastruktury.

Zdaniem Sądu, pozwany winien ponieść również koszty przeglądów i bieżącej konserwacji urządzeń oświetleniowych, nazwanych przez strony kosztami obligatoryjnymi. Czynności te bowiem pozwalały na zapewnienie oświetlenia na terenie gminy. Zgodnie zaś z art. 3 pkt 22 Pr. Energ., finansowanie oświetlenia oznacza finansowanie kosztów energii elektrycznej pobranej przez punkty świetle oraz koszty ich budowy i utrzymania. Bezspornie zaś do kosztów utrzymania zaliczają się również koszty dokonywania oględzin i pomiarów funkcjonowania sieci (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2011 r., sygn. akt III SK 36/10).

Gdyby gmina zleciła wykonanie usług zapewnienia oświetlenia innej spółce energetycznej, to również zmuszona byłaby ponieść nie tylko koszty usunięcia awarii, ale także konserwacji i doglądania funkcjonowania urządzeń oświetleniowych, które pozwalają na utrzymanie tych urządzeń w należytym stanie, zapewniającym możliwość wykonania zadania w postaci zapewnienia oświetlenia.

Przedmiotowe koszty obligatoryjne powód wycenił na kwotę 2.680,27 zł miesięcznie, łącznie za 9 miesięcy na kwotę 24.122,43 zł.

Odnosząc się zaś do zwrotu nakładów właścicielskich, które powód określił na kwotę 3.316,37 zł miesięcznie, a na które składały się: koszty amortyzacji, administracji, udostępnienia infrastruktury, podatku od nieruchomości oraz ubezpieczenia, Sąd uznał, że konieczność ich zwrotu nie obciąża pozwanego. Nie sposób przyjąć, aby z tego powodu, że strona powodowa zobowiązana była opłacać podatki oraz ponosić inne ciężary związane ze swoim majątkiem, pozwana gmina bezpodstawnie się wzbogaciła. Powyższe nie powodowało bowiem powstania po stronie pozwanego jakiegokolwiek korzyści.

W konsekwencji, na podstawie art. 405 k.c. Sąd uznał powództwo za zasadne co do kwoty 21.518,28 zł netto tytułem niekwestionowanych przez pozwanego kosztów usuwania awarii oraz kwoty 24.122,43 zł netto, która stanowiła sumę kosztów tak zwanych „czynności obligatoryjnych”. Suma powyższych kwot, powiększona o 23% stawkę VAT, wynosiła 56.138,05 zł, którą Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda.

Podstawę rozstrzygnięcia w zakresie odsetek stanowił art. 481 k.c. w zw. z art. 455 k.c. Poprzednik prawny powoda wystawił pozwanemu w dniu 30 września 2012 r. fakturę VAT obejmującą kwotę dochodzoną w niniejszym postępowaniu z terminem płatności na dzień 31 grudnia 2012 r. Fakturę tę uznać należy za wezwanie pozwanego do zapłaty, wobec czego powód mógł dochodzić odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2013 r. do dnia zapłaty.

Sąd oddalił powództwo w pozostałym zakresie tj. co do żądania zasądzenia kwoty 36.711,99 zł brutto (29.847,33 zł netto) tytułem zwrotu tzw. „nakładów właścicielskich”.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 zd. 2 k.p.c., stosunkowo rozdzielając je między stronami.

Apelację od powyższego wyroku wniósł powód, zaskarżył go w części tj. w zakresie pkt 2 i odpowiednio w zakresie pkt 3 w odniesieniu do obciążenia powoda kosztami procesu w 40 %. Powód zarzucał rozstrzygnięciu:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego tj.:

- art. 84 § 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie co doprowadziło do pominięcia przez Sąd w swoich rozważaniach warunku koniecznego dla skutecznego złożenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli,
- art. 405 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i uznanie, że koszty amortyzacji, administracji, udostępnienia infrastruktury, podatku od nieruchomości oraz ubezpieczenia nie mieszczą się w pojęciu bezpodstawnego wzbogacenia pozwanej gminy,
- art. 18 ust. 3 ustawy prawo energetyczne poprzez jego niewłaściwą wykładnię i uznanie, że koszty amortyzacji, administracji, udostępnienia infrastruktury, podatku od nieruchomości oraz ubezpieczenia nie mieszczą się w pojęciu finansowania oświetlenia znajdujących się na terenie gminy ulic, placów, dróg gminnych, dróg powiatowych i dróg wojewódzkich, dróg krajowych, innych niż autostrady i drogi ekspresowe w rozumieniu ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, przebiegających w granicach terenu zabudowy, części dróg krajowych, innych niż autostrady i drogi ekspresowe w rozumieniu ustawy z dnia 27 października 1994 r. o autostradach płatnych oraz o Krajowym Funduszu Drogowym, wymagających odrębnego oświetlenia przeznaczonych do ruchu pieszych lub rowerów, stanowiących dodatkowe jezdnie obsługujące ruch z terenów przyległych do pasa drogowego drogi krajowej;

2. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj.

- art. 217 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. i art. 278 § 1 k.p.c. poprzez bezpodstawne oddalenie wniosku powoda o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego,
- art. 328 § 2 k.p.c. poprzez zaniechanie oceny zeznań świadków J. K. (1), J. K. (2) i K. B. w kontekście całokształtu okoliczności związanych z negocjowaniem warunków umowy i wyartykułowaniem wprost stanowiska powoda stanowiącego o tym, że w razie nieuregulowania sposobu zapłaty należności za okres od 01.12.2011 r. do dnia obowiązywania nowej umowy, powód takiej umowy nie podpisze, oraz poprzez zaniechanie wyjaśnienia podstawy prawnej twierdzenia o bezzasadności roszczeń powoda w zakresie wzbogacenia się Gminy z tytułu amortyzacji, administracji, udostępnienia infrastruktury, podatku od nieruchomości oraz ubezpieczenia,
- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i dowolne ustalenie i uznanie, że koszty amortyzacji, administracji, udostępnienia infrastruktury, podatku od nieruchomości oraz ubezpieczenia nie powinno obciążać pozwanej, która korzystała z majątku powódki.

Na podstawie art. 380 k.p.c. powód wniósł o rozpoznanie niezaskarżalnego zażaleniem postanowienia Sądu Okręgowego oddalającego wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu ekonomii.

Wskazując na powyższe zarzuty powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie dalszych 36.711,99 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi w stosunku rocznym od dnia 01 stycznia 2013 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi w stosunku rocznym od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty, zgodnie z żądaniem oraz o zasądzenie od pozwanego na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania za obie instancje w tym z kosztami zastępstwa procesowego według spisu kosztów, a w razie jego nieprzedstawienia według norm przepisanych.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji powoda oraz o zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Z kolei **pozwany** zaskarżył wyrok w punkcie 1 sentencji, zarzucając:

- 1) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

a) art. 405 kc przez jego błędną wykładnię i błędne przyjęcie, iż doszło do bezpodstawnego wzbogacenia strony pozwanej,

b) art. 481 kc poprzez błędną jego wykładnię i błędne przyjęcie, że pozwanemu od zasądzonej należności głównej należą się od dnia 1 stycznia 2013r. do dnia zapłaty ustawowe odsetki za opóźnienie;

2) naruszenie przepisów prawa procesowego, tj.

a) art. 233 § 1 kpc, polegające na braku wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego i przekroczeniu przez sąd granic swobodnej oceny dowodów, poprzez:

- błędne uznanie, że strona pozwana nie zaprzeczyła wysokości kosztów wymienionych przez powoda w treści pozwu,

- błędne uznanie, że strona pozwana uzyskała korzyść w wysokości 29.670,58zł,

b) art. 321 kpc poprzez orzeczenie o odsetkach ponad żądanie powoda;

Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa a także zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu, ewentualnie o uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Powód wniósł o oddalenie apelacji pozwanego i zasądzenie na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Apelacyjny, zważył, co następuje:

Obie apelacje zasługiwały częściowo na uwzględnienie.

Nie budzą wątpliwości ustalenia faktyczne sądu I instancji oraz wyprowadzone z nich wnioski prawne, dotyczące okoliczności zawarcia przez strony umowy z dnia 24 września 2012r. oraz skuteczności uchylenia się przez pozwaną gminę od postanowienia zawartego w § 6 ust. 2 tej umowy.

Prawidłowo Sąd Okręgowy przyjął, że w sprawie zachodziły okoliczności szczególne, usprawiedliwiające prawo do uchylenia się od skutków tej czynności z uwagi na błąd co do jej treści (art. 84 kc), mimo, że przedstawiciel pozwanej podpisał umowę bez szczegółowego zapoznania się z jej treścią.

Pojawienie się tego rodzaju zapisu wynikało bowiem z nielojalnej postawy powoda, który umieścił przedmiotowy zapis w ostatniej chwili, mimo, że nie był on przedmiotem negocjacji i ustaleń proponowanych w kolejnych wersjach przygotowywanego kontraktu.

Burmistrz Gminy miał zatem podstawy, aby sądzić, że ostateczna wersja umowy nie zawiera żadnego nowego istotnego postanowienia, oprócz dotychczas negocjowanych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2009r. w sprawie IV CSK 358/08, LEX nr 603181).

Słusznie zarazem sąd I instancji uznał, że brak uregulowania kwestii kosztów za utrzymanie oświetlenia dróg i placów publicznych na terenie gminy w okresie od 1 grudnia 2011r. do 31 sierpnia 2012r. na podstawie ważnej umowy, nie zwalniało pozwanej z obowiązku ich ponoszenia, a to z uwagi na treść przepisu art. 18 ust. 1 pkt. 3 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997r. – Prawo energetyczne (ob. tekst jedn. Dz. U. 2017.220).

Zgodnie z jego brzmieniem (w okresie, jakiego dotyczy spór) do zadań własnych gminy należy finansowanie oświetlenia ulic, placów i dróg publicznych znajdujących się na terenie gminy.

Z kolei, stosownie do art. 3 pkt. 22) Prawa energetycznego przez finansowanie oświetlenia należy rozumieć finansowanie kosztów energii elektrycznej pobranej przez punkty świetlne oraz **koszty ich budowy i utrzymania**.

Poza sporem było natomiast, że w okresie od 1 grudnia 2011r. do 31 sierpnia 2012r. koszty utrzymania „gminnej” (w rozumieniu przepisu art. 18 ust. 1 pkt. 3 Prawa energetycznego) sieci oświetleniowej ponosił w całości powód, wyręczając, nolens volens, z tego obowiązku pozwaną.

Wymaga przy tym podkreślenia, że powód nie mógł odstąpić od czynności związanych z bieżącym utrzymaniem sieci oświetleniowej (monitoring, konserwacja, naprawy), a to z uwagi zarówno na wymogi techniczne, jak i konieczność zapewnienia bezpieczeństwa na drogach publicznych.

Doszło w ten sposób do bezpodstawnego wzbogacenia pozwanej kosztem powoda, podlegającego zwrotowi na podstawie art. 405 kc.

Wzbogacenie po stronie pozwanej polegało na powstaniu w majątku gminnym oszczędności związanych z zaniechaniem w spornym okresie finansowania kosztów utrzymania oświetlenia ulic, dróg i placów na terenie gminy.

Kwota tej oszczędności (wzbogacenia) jest równa wysokości świadczeń, jakie gmina musiałaby wydatkować na rzecz profesjonalnego podmiotu (w rozpoznawanym przypadku – powoda), zajmującego się utrzymaniem sieci oświetleniowej na podstawie zawartej z nim umowy.

Nie ulega przy tym wątpliwości, że umowa w tym zakresie musiałaby uwzględniać ponoszone przez przyjmującego zlecenie tzw. koszty zakładowe (nazywane przez powoda nakładami „właścicielskimi”), związane z funkcjonowaniem przedsiębiorstwa, w tym odpowiednią marżę (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2011r. w sprawie III SK 36/10, OSNP, z. 7-8 z 2012r., poz. 108).

Korelatem tak rozumianego wzbogacenia po stronie pozwanej jest zubożenie po stronie powoda, związane z poniesionymi w/w kosztami.

Oczywisty jest przy tym, i to już prima facie, ścisły związek przyczynowy i czasowy między takimi zmianami w majątkach obu stron.

Z tego wynika, że oddalenie przez sąd I instancji a limine roszczenia o zapłatę poniesionych przez powoda kosztów działalności przedsiębiorstwa, związanych z obsługą przedmiotowej sieci oświetleniowej (nakładów „właścicielskich”), nie znajdowało podstaw.

Z kolei pozwana od początku kwestionowała wysokość uzasadnionych wydatków po stronie powoda, związanych zarówno z tzw. czynnościami obligatoryjnymi, jak i nakładami „właścicielskimi”.

Oczywiste było, że zweryfikowanie poprawności przedstawionych w pozwie w tym zakresie wyliczeń wymagało w tej sytuacji skorzystania z wiedzy specjalistycznej w rozumieniu przepisu art. 278 kpc.

Bezpodstawnie zatem pominięty został zaoferowany przez powoda już w pozwie na taką okoliczność dowód z opinii biegłego z dziedziny ekonomii.

W związku z tym sąd odwoławczy uzupełnił postępowanie dowodowe przez przeprowadzenie na w/w okoliczności dowodu z opinii biegłego z dziedziny ekonomii i finansów przedsiębiorstwa dr R. P..

Opinię tą wraz z jej wnioskami należy uznać za pełnowartościowy materiał dowodowy, mogący stanowić podstawę merytorycznego rozstrzygnięcia.

Przedstawiono w niej w sposób przejrzysty i zrozumiały przyjętą przez biegłego metodologię analizy ekonomicznej badanego problemu oraz przeprowadzone przez niego obliczenia rachunkowe.

Wymaga przy tym podkreślenia, że żadna ze stron nie zgłosiła do przedmiotowej opinii merytorycznych zastrzeżeń i nie domagała się złożenia przez biegłego dodatkowych wyjaśnień na rozprawie.

Biegły w swojej opinii ustalił wysokość usprawiedliwionych (wchodzących w skład ceny usługi) nakładów „właścicielskich” związanych z utrzymaniem w okresie od 1 grudnia 2011r. do 31 sierpnia 2012r. oświetlenia dróg, ulic i placów na terenie Gminy S. na kwotę **3.200,58 zł netto** (str. 47 opinii), co za okres 9 miesięcy stanowi kwotę 28.805,22 zł netto, a **35.430,42 zł brutto**.

Jeżeli natomiast chodzi o usprawiedliwione koszty tzw. czynności obligacyjnych, to biegły przedstawił je wariantowo, pozostawiając sądowi do rozstrzygnięcia kwestie związane z wysokością wskaźnika narzutu kosztów transportu (50% lub 100% w stosunku do kosztów robocizny) oraz uwzględnienia pozycji wskazywanych przez powoda jako: „ocena stanu technicznego sieci oświetleniowej” i „prowadzenie dokumentacji techniczno – prawnej”.

Sąd Apelacyjny przyjął tu jako podstawę rozstrzygnięcia kalkulację przedstawioną przez biegłego w wariantcie I (str. 47 opinii) z wyłączeniem w/w czynności (pkt. A. 5 i 6 kalkulacji), uznając w ten sposób za usprawiedliwione koszty w/w czynności na poziomie **963,12 zł netto** miesięcznie (1.511,36 zł – 182,75 zł – 365,49 zł), co za okres 9 miesięcy stanowi 8.668,08 zł netto, a **10.661,74 zł brutto**.

Powód nie wykazał występowania szczególnych okoliczności usprawiedliwiających naliczanie podwyższonych kosztów transportu samochodowego.

Z kolei, co do pozycji nazywanych „ocena stanu technicznego sieci oświetleniowej” i „prowadzenie dokumentacji techniczno – prawnej” sąd w pełni podziela stanowisko biegłego (str. 31 i 32 opinii), zgodnie z którym pozycje te powstały w celu sztucznego zawyżenia ogólnych kosztów usługi, bowiem zawierają się w innych pozycjach kosztów, wskazanych w opinii biegłego.

W konsekwencji za usprawiedliwione należało uznać koszty poniesione przez powoda, związane z utrzymywaniem sieci oświetleniowej na terenie Gminy S. w okresie od 1 grudnia 2011r. do 31 sierpnia 2012r., w części związanej z czynnościami obligacyjnymi oraz nakładami „właścicielskimi” na poziomie **4.163,70 zł netto** miesięcznie (3.200,58 zł + 963,12zł), a łącznie za objęty pozwem okres kwotę **37.473,30 zł netto** (4.163,70 zł x 9), czyli **46.092,16 zł brutto** (37.473,30 zł x 1,23).

Po doliczeniu do tego niespornej kwoty 26.467,47 zł z tytułu kosztów napraw ostatecznie powództwo należało uwzględnić do kwoty **72.559,63 zł** (46.092,16 zł + 26.467,47zł).

Zgodzić przy tym należało się ze skarżącą Gminą, iż instytucja ustawowych odsetek za opóźnienie funkcjonuje co do roszczeń wymagalnych od dnia 1 stycznia 2016r., co oznacza, że za opóźnienie za wcześniejszy okres należą się wierzycielowi odsetki ustawowe.

Skutkuje to zmianą zaskarżonego wyroku w omówionym wyżej kierunku.

Pociąga to za sobą także korektę zawartego w wyroku rozstrzygnięcia o kosztach procesu, które podlegają rozdzieleniu (art. 100 kpc) w innych proporcjach, a mianowicie przy uwzględnieniu, że roszczenia powództwa uwzględnione zostają w około 78,15% (72.559,63zł/92.850,04zł).

Z tych przyczyn na podstawie art. 386 § 1 kpc Sąd Apelacyjny orzekł jak w punkcie I sentencji wyroku.

Dalej idące zarzuty i wnioski obu apelacji, z przyczyn, o których była już wyżej mowa, należało uznać za bezzasadne.

Dlatego na podstawie art. 385 kpc orzeczono jak w punkcie II wyroku.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono (punkt III wyroku) na podstawie przepisów art. 100 kpc w zw. z art. 391 kpc, rozdzielając je stosunkowo do kosztów wywołanych poszczególnymi środkami zaskarżenia, z uwzględnieniem proporcji, w jakich zostały one uwzględnione.

Powód domagał się zasądzenia na jego rzecz kwoty 36.711,99 zł z tytułu tzw. nakładów „właścicielskich”, a ostatecznie w wyroku sądu odwoławczego jego roszczenie uwzględnione zostało do kwoty 35.430,42 zł, czyli w 96,5% (35.430,42 zł / 36.711,99 zł).

Powód w postępowaniu odwoławczym wywołanym jego apelacją poniósł koszty procesu w łącznej wysokości **19.059,75 zł** (opłata od apelacji 1.836 zł, wynagrodzenie pełnomocnika 2.700 zł oraz wydatki na biegłego 14.523,75 zł), a pozwana w wysokości **2.700 zł** (wynagrodzenie pełnomocnika).

Razem koszty te wyniosły zatem kwotę 21.759,75 zł, z czego powoda obciążało 3,5%, czyli kwota 761,60 zł.

Oznacza to, że pozwana zobowiązana jest do zwrotu powodowi kwoty **18.298,15 zł** (19.059,75 zł – 761,60 zł).

Z kolei wnioski na skutek apelacji pozwanej obniżono świadczenie należne powodowi z tytułu tzw. czynności obligatoryjnych z kwoty 29.670,58 zł do kwoty 10.661,74 zł, czyli o kwotę 19.008,84 zł.

Oznacza to uwzględnienie wniosków apelacji w 64% (19.008,84 zł / 29.670,58 zł).

Apelująca w związku z tym środkiem zaskarżenia poniosła koszty w wysokości łącznej 4.184 zł (1.484 zł opłata od apelacji oraz 2.700 zł) a powód w wysokości 2.700 zł (wynagrodzenie pełnomocnika).

Razem koszty te wyniosły kwotę 6.884 zł, z czego pozwaną obciążało 36%, czyli 2.478,24 zł.

Oznacza to obowiązek zwrotu skarżącej przez powoda kwoty **1.705,76 zł** (4.184 zł – 2.478,24 zł).

Po wzajemnej kompensacie ostatecznie pozwana winna jest zwrócić powodowi tytułem kosztów postępowania apelacyjnego kwotę **16.592,39 zł** (18.298,15 zł – 1.705,76 zł).

Maciej Rozpędowski Bogdan Wysocki Karol Ratajczak

--	--	--